

Кафедра історії української та зарубіжної музики

СИЛАБУС

з дисципліни «Історія світової музичної культури»

Освітній рівень	Перший (бакалаврський) рівень	Курс	III, IV
Ступінь освіти	Бакалавр	Семестр	5-8
Галузь знань	02 Культура і мистецтво	ECTS	8
Спеціальність	025 Музичне мистецтво	Аудиторних годин	128
Освітньо-професійна програма	Хорове та оперно-симфонічне диригування	Лекції	64
		Семінари	64
		Практичні	
		Індивідуальні	
		Самостійна робота	112
Статус	Обов'язкова	Семестровий контроль	Заліки 5–8

Інформація про викладачів

ПІБ, посада	Жданько Андрій Миколайович , кандидат мистецтвознавства, доцент, професор кафедри історії української та зарубіжної музики
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0001-5551-6942 https://scholar.google.com.ua/citations?hl=uk&user=-qZEjloAAAAJ
e-mail	alconostart@gmail.com
ПІБ, посада	Анфілова Світлана Геннадіївна , кандидат мистецтвознавства, доцент
Профіль викладача	https://scholar.google.com/citations?user=b8L131UAAAAJ&hl=ru ORCID 0000-0001-6910-8034
e-mail	2020anfilova@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Силабус навчальної дисципліни «Історії світової музичної культури» складено відповідно до освітньо-професійних програм «Оркестрова майстерність», «Хорове та оперно-симфонічне диригування», «Сольне інструментальне та вокальне виконавство» підготовки бакалавра. Силабус визначає обсяг знань здобувачів освіти відповідно до вимог освітньо-професійної програми, алгоритму вивчення дисципліни «Історія світової музичної культури»; необхідне методичне забезпечення; складові та технологію оцінювання програмних результатів навчання здобувачів освіти.

Метою вивчення навчальної дисципліни є цілеспрямоване та послідовне формування й розвиток у здобувачів вищої освіти комплексу професійних знань і практичних навичок, які зумовлюють необхідні умови щодо усвідомлення художньо-історичних закономірностей еволюції світової музичної культури, формування історичного мислення на основі оволодіння знаннями та уявленнями щодо проблемно-методологічних аспектів історії музичного мистецтва, з одного боку, й засвоєння великої кількості емпіричних, аналітичних, культурологічних та ін.. фактів і спостережень, що сприяють виникненню необхідного музичного кругозору, з іншого. Дослідити і реконструювати культурно-історичний процес, з висвітленням елементів теорії культури – проблем етносу, мови, інтерпретації понять і термінів процесу еволюції наукової і художньої культури Європи.

Ідея курсу полягає в набутті знань музики, створюваної в музичних культурах європейської та славянської традицій на протязі довгого часу, як культурної цінності, що має неминущий характер, та уявлень про неї, які склалися у науковій літературі.

Таким чином, основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- формування цілісного уявлення про музичну культуру Європи;
- усвідомлення світового музичного мистецтва як феномену національної та світової художньої культури;
- розкриття жанрово-стильових засад світової музики, властивих певним культурно-історичним періодам;
- створення теоретичного підґрунтя щодо розуміння художньо-історичних закономірностей розвитку світового музичного професіоналізму;
- розкриття сутності музично-історичного руху в Європі від найдавніших часів до початку ХХ століття.
- визначення національної специфіки образно-художнього відображення картини світу в світовій музиці;
- виявлення семантичних зв'язків українського музичного мистецтва зі

- світовими та національними соціокультурними процесами;
- вивчення художньої спадщини провідних композиторів світової музичної культури в історико-стильовому контексті;
 - засвоєння музичної термінології;
 - оволодіння технологією аналітичного узагальнення структурних та художніх закономірностей творів світових композиторів;
 - визначення провідних тенденцій розвитку музичної культури в історичній ретроспективі та на сучасному етапі;
 - висвітлення інноваційних мистецьких напрямів, притаманних сучасній світовій музиці; усвідомлення місця світової музики в мозаїці сучасних світових музично-історичних процесів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми бакалаври повинні **знати**:

- усвідомлювати специфіку світового музичного мистецтва в європейському та світовому художньому просторі;
- усвідомлювати сутність процесів історико-культурно розвитку світового музичного мистецтва;
- отримати систему знань та необхідних практичних навичок музикознавчого аналізу творів європейських композиторів;
- ознайомитися з спадщиною провідних світових композиторів, які репрезентують різні історико-стильові періоди художнього буття музичного мистецтва;
- основні етапи формування художніх стилів та напрямків у світовій культурі. притаманні стильові ознаки тієї чи іншої музичної епохи або творчого угруповання,
- усвідомити еволюційний характер розвитку музичної культури позаєвропейських регіонів, важливе значення народної музичної творчості, яка є фундаментом професійного музичного мистецтва.
- добре орієнтуватися в ідейних, філософських, суспільних та естетичних передумовах розвитку музичної культури.
- орієнтуватися в послідовній історичній появі музичних жанрів та форм у процесі їх взаємодії.
- обумовлені навчальною програмою музичні твори означеного часу;
- наукову літературу, де розглядаються питання історії музики та загальні проблеми музичного мистецтва, історизму, теорії музичних стилів та жанрів, а також загальні явища художньої культури, на тлі та у взаємодії з якими розгорталось музичне мистецтво;
- спеціальну термінологію;
- нотний матеріал відповідно до навчальної програми;

Уміти:

- орієнтуватися у процесах, що відбувались у музичній культурі відповідного періоду та регіону;
- атрибутувати на слух та за допомогою нотних текстів стильову,

- жанрову, персонально-авторську приналежність твору, що звучить;
- користуватись науковою та довідково-енциклопедичною літературою;
 - реферувати наукову літературу;
 - осмислювати наукову концепцію, приналежну тому чи іншому дослідникові;
 - зіставляти різні точки зору на певну проблему та критично відноситися до одержаних наукових результатів;
 - приймати активну участь у обговоренні проблем щодо запропонованих проблемних тем протягом семінарських занять;
 - складати доклад на задану керівником курсу тему;
 - використовувати набуті навички та вміння у подальшій професійній діяльності, формуванні власної культури.

Мати навички:

- історичного підходу до музично-історичних явищ;
- аналізувати музичні твори з точки зору музично-історичного процесу;
- осмисленого охоплення музичного твору за утримання його у довготерміновій пам'яті;
- оперування спеціальною термінологією;
- роботи з науковою літературою;
- володіння методикою складання доповідей та рефератів;

Згідно з вимогами освітньої програми навчальна дисципліна спрямована на формування **загальних компетентностей**:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

спеціальних (фахових):

СК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

СК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Програмні результати навчання.

У результаті навчання здобувач освіти повинен:

ПРН4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН6. Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.

ПРН7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.

ПРН12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

ПРН15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

Перелік тем

III курс (5 семестр)

Тема 1. Музичне мистецтво давніх цивілізацій. Індія, Китай, Єгипет.

Тема 2. Музична культура античності. Музика та античний театр.

Тема 3. Музичне мистецтво середньовіччя.

Тема 4. Музичне мистецтво Відродження та його характерні стилістичні риси.

Тема 5. Поліфонічне мислення Відродження. Нідерландська школа суворого поліфонічного письма. Меса.

Тема 6. Цивільне музичне мистецтво Відродження. Мадригал.

Тема 7. Діалектичний розвиток стилістичних формацій барокко та класицизму і його прояв у західно європейському музичному мистецтві.

Тема 8. Становлення жанру опери. Провідні оперні школи в Італії.

Тема 9. Музичний театр Франції. Лірична трагедія.

Тема 10. Розвиток інструментальної музики XVII – першої половини XVIII ст. Музика для струнних в Італії.

Тема 11. Розвиток органного мистецтва в XVII – XVIII ст.

Тема 12. Розвиток клавірного мистецтва. Школи французьких клавесиністів та англійських верджиналістів.

Тема 13. Прояви барокко та класицизму в творчості Г.Ф. Генделя та Й.С. Баха.

III курс (6 семестр)

Тема 1. Стилiстичнi риси музичного класицизму. Вiденська музична класична школа.

Тема 2. “Чутливий стиль”. Мангеймська школа.

Тема 3. Оперна реформа К. В. Глюка

Тема 4. Оперна творчiсть В.А. Моцарта.

Тема 5. Еволюцiя жанру симфонiї в творчостi Й. Гайдна, В.А. Моцарта, Л. Бетховена.

Тема 6. Романтизм у iсторичному просторi музичного мистецтва. Iсторична типологiя музичного романтизму. Стилiдова та жанрова системи музичного романтизму.

Тема 7. Нiмецька романтична опера. Оперний театр К. М. Вебера.

Тема 8. Романтична симфонiя. Пiсенний симфонiзм Стилiстичнi ознаки творчостi Ф. Шуберта.

Тема 9. «Вiдкриття» програмного симфонiзму. Симфонiї Г. Берлiоза та Ф. Мендельсона. Г. Берлiоз - засновник французької романтичної симфонiї.

Тема 10. Новi тенденцiї розвитку музичного романтизму у 1840 рр. Узагальнення досягнень романтичної симфонiї в творах Р. Шумана.

Тема 11. Основнi етапи еволюцiї iталiйської опери в ХІХ столiтті Творчiсть Дж. Россiнi та перспективи оперної еволюцiї. В. Беллiнi та Г. Донiцеттi.

Тема 12. Iнструментальна мiнiатюра у творчостi композиторiв-романтикiв. Цикли фортепiанних мiнiатюр Р. Шумана, Ф. Шопена, Ф. Лiста.

Тема 13. Сольний концерт першої половини ХІХ ст.. Виникнення двох типiв концерту: вiртуозного та симфонiзованого. Розмiйття композицiйних рiшень.

Тема 14. Жанр симфонiчної поеми у творчостi композиторiв-романтикiв. Концертна увертюра. Серенада. Симфонiчнi жанри в творчостi Ф. Лiста.

IV курс (7 семестр)

Тема 1. Панорама художніх подій другої половини XIX століття та логіка музично-історичного процесу.

Тема 2. Основні тенденції розвитку французької опери XIX століття

Тема 3. Р. Вагнер та музична культура XIX ст. Музичний театр Р. Вагнера.

Тема 4. Оперна драматургія Дж. Верді. Пізні опери на шекспірівські сюжети.

Тема 5. Італійський оперний «веризм» та творчість Дж. Пуччіні. Паростки відродження національної оперної традиції.

Тема 6. Музично-стильові концепції Й. Брамса та А. Брукнера.

Тема 7. Сутність перехідного періоду в контексті класико-романтичної епохи та художньої культури новітнього часу.

Тема 8. Формування словацької та чеської оперних та симфонічних шкіл в творчості Б. Сметани й А. Дворжака.

Тема 9. Розквіт французької музики. Композиторські школи. Французьке національне «оновлення» та симфонічні твори К. Сен-Санса і С. Франка.

Тема 10. Музичний імпресіонізм. Ідейно-філософська концепція та стилістичні ознаки Стильові риси творчості К. Дебюссі та М. Равеля.

Тема 11. Символістський оперний театр. «Пелеас і Мелізанда» К. Дебюссі., «Саломея» і «Електра» Р. Штрауса.

Тема 12. Формування національних симфонічних шкіл слов'янських країн, Фінляндії та Норвегії. Національні музичні культури: іспанська, англійська, американська. Творчість Е. Гріга, М. де Фалья, Я. Себеліуса, Ч. Айвза.

Тема 13. Австрійська культура перехідного періоду. Симфонія та симфонічна поема в творчості Г. Малера та Р. Штрауса.

IV курс (8 семестр)

Тема 1. Музична хронологія XX сторіччя

Тема 2. Французька музична культура.

Тема 3. Творчість І. Стравінського у контексті впливу на європейське мистецтво XX століття.

Тема 4. Музична культура Австрії. Нововіденська школа. Провідні художні напрямки та течії.

Тема 5. Музична культура Німеччини. Провідні напрямки та течії.

Змістовий модуль 5. Музична культура окремих європейських країн.

Тема 6. Музика Італії. Особливості розвитку в першій та другій половині XX ст..

Тема 7. Іспанська музична культура. Представники руху музичного Відродження.

Тема 8. Музична культура Англії. Тенденції розвитку, провідні жанри. Персоналії.

Тема 9. Польська композиторська школа XX століття. К. Шимановський. К. Пендерецький та В. Лютославський.

Тема 10. Угорська музика XX століття. Б. Барток, Д. Лігеті.

Тема 11. Авангардні творчі пошуки композиторів США.

Тема 12. Музика Латинської Америки як складова світового процесу.

А. Хінастера, Е. Віла-Лобос.

Форми та технології навчання.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти відвідують аудиторні заняття (лекції та семінарські заняття). У процесі самостійної роботи здобувачі поглиблено вивчають матеріал навчальної дисципліни, виконують запропоновані завдання, опрацьовують відеозаписи майстер-класів та семінарів провідних педагогів в галузі музичного мистецтва, готують презентації, реферати, письмові коментарі до музичних творів.

Навчальні ресурси.

Для забезпечення освітнього процесу використовується нотний фонд бібліотеки ХНУМ імені І.П. Котляревського, аудіо та відео записи, методична література. Навчання проводиться в аудиторіях ХНУМ імені І. П. Котляревського та за допомогою платформ Zoom, Google-meet, Viber, YouTube та ін. Додатково використовується навчальна платформа, призначена для створення персоналізованих навчальних середовищ – Moodle. Платформа використовується на основі ліцензії GNU General Public License.

Система оцінювання

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Кількість балів	Національна шкала	ECTS шкала
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно	FX
1–34	Незадовільно	F

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти.

90–100 – А – відмінно – самостійне, творче, ініціативне застосування знань та вмінь у змінених ситуаціях, логічність, усвідомленість, переконливість викладу; вільне володіння спеціальною літературою, музичною термінологією; високий рівень культури мови;

82–89 – В – добре; 75–81 – С – добре: володіння навчальним матеріалом курсу; самостійне застосування знань та вмінь при вирішенні завдань, уміння зіставляти та узагальнювати, робити власні висновки; в цілому послідовне та логічне відтворення матеріалу, але виконання завдання у недостатньому обсязі; володіння музичною термінологією; досить розвинена мова;

64–74 – D – задовільно; 60–63 – E– задовільно: поверхова орієнтація в основних розділах курсу; неповні відповіді на запитання, недостатня усвідомленість і переконливість обґрунтування; порушення послідовності викладу, наявність орфографічних, фактологічних помилок; помилки у

використанні музичної термінології; бідна, одноманітна мова;
35–59–FX– незадовільно (з можливістю повторного складання); **0–34–F– незадовільно** (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни): виявлення поганої інформованості з питань курсу, переважання помилкових відповідей або відсутність відповідей на окремі запитання; необґрунтованість та неусвідомленість суджень, механічне, із значними помилками використання знань; фрагментарне відтворення матеріалу, невміння логічно викласти та довести свою думку, вірно користуючись музичною термінологією; бідна мова.

Види контролю: поточний, підсумковий.

Форми контролю: усне та письмове опитування, тести, залік.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Неформальна освіта.

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь студентів у міжнародних та вітчизняних наукових конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, мистецьких конкурсах та фестивалях, відвідування культурно-мистецьких заходів тощо.

Політика курсу

Робота в курсі має відповідати вимогам «Положення ХНУМ імені І. П. Котляревського про академічну доброчесність» <http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat1%8C.pdf> та «Кодексу академічної доброчесності ХНУМ імені І. П. Котляревського» <http://num.kharkiv.ua/share/docs/normat/%96.pdf>)

Рекомендована література:

III курс (5 – 6 семестри)

1. Дідич Г.С. Історія західноєвропейської музики. Ч.І. Кіровоград, 2005. 226 с.
2. Драч И. С. Оперное творчество Б. Беллини и Г. Доницетти в итальянской музыкально-театральной культуре эпохи романтизма : автореф. дис. ... канд. искусствовед. : спец. 17.00.02. муз. искусство. КГК им. П. И. Чайковского. К., 1990. 19 с.
3. Жаркова В. Б. Десять взглядов на историю западноевропейской музыки. Тайны и желания Homo Musicus. Том 1. Киев. ArtHuss. 2018. 344 с.
4. Жаркова В. Б. Десять взглядов на историю западноевропейской музыки. Тайны и желания Homo Musicus. Монография. Том 2. Киев. ArtHuss. 2020. 256 с
5. Зінькевич О. Від «історії-розповіді» до «історії-проблеми» //

- Матеріали міжнародної наукової конференції «Музично-історичні концепції у минулому і сучасності». Львів: Сполом, 1997. С. 5 –15.
6. Іванова І. Л. Історія опери: Західна Європа XVII – XVIII століття. Навчальний посібник / І. Л. Іванова, Г. В. Куколь, М. Р. Черкашина. – К.: Заповіт, 1998. – 384 с.
 7. Іванова І. Л., Куколь Г. В., Черкашина М. Р. Історія опери: Західна Європа XVII – XVIII століття. Навчальний посібник. К.: Заповіт, 1998. 384 с.
 8. Куколь Г., Іванова І., Черкашина М. Історія опери. Учбовий посібник. К. 1998. Грубер Р.И. Всеобщая история музыки. Ч. 1. М., 1965.
 9. Маттезон И. Совершенный капельмейстер. Защищенный оркестр, или второе его открытие / И. Маттезон // Музыкальная эстетика Западной Европы XVII – XVIII веков / сост. и общ. вст. ст. В. П. Шестакова. – М.: Музыка, 1971. – С. 233 – 276.
 10. Парриш К., Оул Дж. Образцы музыкальных форм от григорианского хорала до Баха. Л., 1975.
 11. Роллан Р. Гендель / сост., ред. и коммент. В. Брянцевой / Р. Роллан. – М.: Музыка, 1984. – 256 с., нот.
 12. Чекан Ю. До питання визначення предмету історії музики // Матеріали міжнародної наукової конференції «Музично-історичні концепції у минулому і сучасності». Львів: Сполом, 1997. С. 17 – 23.
 13. Шестаков В.П. Очерки по истории эстетики. От Сократа до Гегеля / В.П.Шестаков. М.: Мысль, 1979. 372 с.
 14. Юхимик Ю.В. До питання становлення естетичної думки про суть музики (стародавній схід, античність, середньовіччя, відродження) / Ю.В.Юхимик // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: Випуск VII: Зб.наук.праць: У 2-х частинах. Частина I . К., 2001. С.213-222. Дідич Г.С. Історія західноєвропейської музики. Ч.І. Кіровоград, 2005. 226 с.
 15. Taruskin R. Oxford History of Western Music. In 6 Vols. Oxford University Press, 2005.

IV курс (7 – 8 семестри)

1. Анфілова С. Г. Балети С. Прокоф'єва в історії світової музичної культури. Навчальний посібник з курсу «Історія світової музичної культури» для студентів вищих спеціальних музичних навчальних закладів III-IV рівня акредитації. Х. : ХНУМ, 2014. 52 с.
2. Вагнер Р. Избранные работы / Рихард Вагнер. М., 1978. 695 с.
3. Вагнер Р. Статьи и материалы. М., 1974.
4. Гнатів Т. Ф. Музична культура Франції рубежу XIX—XX століть / Навчальний посібник для музичних вузів. — К.: Музична Україна, 1993.
5. Драч І. С. Художня індивідуальність композитора. Харків: ФОП Тимченко, 2010. 106 с.

6. Жарких Т. Проблемы периодизации музыкального наследия О. Мессиаана. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти* : зб. статей. Х. : С.А.М., 2012. Вип. 36. С. 166–176.
7. Жаркова В. Б. Голос Першої світової війни в музиці Моріса Равеля / В. Б. Жаркова. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2014. № 4. С. 90-98.
8. Жаркова В. Б. Прогулки в музикальному мире Моріса Равеля (в поисках смисла послання Мастера) монографія / Валерія Жаркова. К. : Автограф, 2009. — 528 с.
9. Золозова Т. Инструментальная музыка послевоенной Франции (1945 – 1970) : Исследование. К. : Муз. Україна, 1989. 215 с.
10. Иванова И., Мизитова А. Опера и миф в музыкальном театре И. Стравинского. Харьков, 1992. 136с.
11. Лист Ф. Ф. Шопен. М., 1956.
12. Музыка та культура абсурду ХХ століття : зб. матеріалів міжвуз. Наук. конф., 25–27 вересня 1996 р. / Сумськ. держ. пед. ін.-т ім. А. Макаренка ; [упоряд. І. С. Драч]. Суми : Сумськ. держ. пед. ін.-т ім. А. Макаренка, 1997. 154 с.
13. Музыка ХХ століття : погляд із ХХІ : зб. наук. пр., присвяч. ювілею Тамари Гнатів. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Вип. 44. Київ : НМАУ, 2006. 219 с.
14. Неболюбова Л. Музыкальная культура Австрии и Германии рубежа XIX-XX веков / Л. Неболюбова. К. : Муз. Україна, 1990. 167 с.
15. Ницше Ф. Казус Вагнер / Ф. Ницше. *Макаренко Г.Г. Музыка і філософія: Шопенгауер, Вагнер, Ницше*. К.: Факт, 2004. С.130–149.
16. Проблеми історії музики: від бароко до сьогодення : до ювілею Марини Романівни Черкашиної-Губаренко [ред.-упоряд. І. Є. Копоть ; упоряд. І. С. Драч]. Житомир : Волинь, 1998. 78 с.
17. Рощенко О. Г. Діалектика міфологеми і нова міфологія музичного романтизму: автореф. дис. ... д-ра мистецтвознавства К., НМАУ, 2006. 34 с.
18. Сердюк О. «Король Рогер» К. Шимановського в лабіринтах шукань музичного театру рубежу ХХ—ХХІ століть. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*: зб. наук. ст. Вип. 38 / Харк. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків : Видавництво «С. А. М.», 2013. С. 89–100.
19. Черкашина М. Опера ХХ століття. Нариси. К., 1981. 208с.
20. Шостакович та ХХІ століття. До 100-річчя від дня народження. *Науковий вісник НМАУ*: зб. статей. Вип. 66. К. : НМАУ, 2007. 480 с.